

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W KATOWICACH

LKA.410.15.3.2024

Pani
Martyna Klecka
Prezes Zarządu
Huta Łaziska SA
ul. Cieszyńska 23
43-170 Łaziska Górne

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/014 - Programy wsparcia dla przedsiębiorstw energochłonnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Huta Łaziska SA ¹ ul. Cieszyńska 23, 43-170 Łaziska Górne
Kierownik jednostki kontrolowanej	Martyna Klecka, Prezes Zarządu, zajmuje to stanowisko od 18 listopada 2022 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Patrycja Kunc-Rozbrój, Prezes Zarządu, w okresie od 1 sierpnia 2018 r. do 15 listopada 2022 r. (akta kontroli str. 2)
Zakres przedmiotowy kontroli	Wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych ² oraz w ramach innych programów wsparcia i jej wpływ na kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych beneficjenta.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019 – 2024 (I połowa) z uwzględnieniem dowodów sprzed i po tym okresie, o ile miały wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Anna Hulboj, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/136/2024 z 19 czerwca 2024 r. (akta kontroli str. 1)

¹ Dalej: „Spółka” lub „Huta Łaziska”.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 1215 ze zm., dalej „ustawa o systemie rekompensat”.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wnioskowanie, wykorzystanie oraz rozliczanie przez Spółkę otrzymanej pomocy publicznej w ramach programów wsparcia dla przedsiębiorstw energochłonnych realizowanych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁵ oraz za pośrednictwem Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Spółka spełniała kryteria uprawniające ją do uzyskania pomocy publicznej i będąc beneficjentem programów wsparcia, wykorzystywała środki publiczne zgodnie z decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki⁶ oraz z postanowieniami zawartej umowy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁷. Udzielone wsparcie finansowe przyczyniło się do niepogorszenia jej poziomu rentowności.

Spółka w wymaganych terminach złożyła wnioski o przyznanie tych środków oraz uzupełniała je zgodnie z wezwaniami URE, a zadeklarowane dane miały odzwierciedlenie w dokumentach źródłowych Spółki. Uzyskała także pozytywny raport niezależnego biegłego rewidenta z wykonania usługi atestacyjnej, dotyczącej prawidłowości wyliczenia wartości dodanej brutto Spółki za rok kalendarzowy⁸.

Huta Łaziska wywiązała się z obowiązków sprawozdawczych wobec podmiotów realizujących wsparcie oraz zrealizowała zobowiązanie, wynikające z zawartej umowy oraz uzyskanej decyzji i zakończyła przedsięwzięcie energooszczędne, obejmujące wymianę energochłonnego oświetlenia zewnętrznego w Stacji Odnowy Wody.

Stwierdzona nieprawidłowość dotycząca nieterminowego złożenia przez Zarząd Spółki dwóch oświadczeń, o których mowa w art. 12b ust. 3 pkt 2 ustawy o systemie rekompensat przy rozliczaniu się z otrzymanych środków pomocowych, nie miała wpływu na ocenę kontrolowanej działalności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej w ramach programów wsparcia i jej wpływ na kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych beneficjenta

Opis stanu faktycznego

1. W okresie objętym kontrolą Spółka prowadziła działalność określoną w wykazie sektorów oraz podsektorów energochłonnych, stanowiącym załącznik nr 1 do ustawy o systemie rekompensat, ujętą w poz. nr 7 o kodzie 24.10 - Produkcja surowców żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych, była zatem uprawniona

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Szczegółowej kontroli poddano dwa wnioski o udzielenie pomocy publicznej, tj. wniosek z 20 marca 2023 r. skierowany do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki oraz wniosek z 14 lutego 2023 r. skierowany do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

⁶ Dalej „Prezes URE”.

⁷ Dalej „NFOŚiGW”.

⁸ Stanowiącej przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi pomniejszone o koszty działalności operacyjnej po wyłączeniu kosztów amortyzacji, wynagrodzeń oraz ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń na rzecz pracowników, powiększone o pozostałe przychody operacyjne i pomniejszone o pozostałe koszty operacyjne.

⁹ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

do ubiegania się o rekompensaty, o których mowa w tej ustawie. Produkcja ta była przedmiotem przeważającej działalności przedsiębiorcy.

(akta kontroli str. 38)

2. W latach 2021 - 2024 (I połowa) Spółka złożyła pięć wniosków o środki pomocowe w związku z zagrożoną rentownością i konkurencyjnością przedsiębiorstwa, wynikającą ze wzrostu kosztów energii elektrycznej, z tego cztery wnioski do Prezesa URE (po jednym w latach 2021–2024) oraz jeden (w 2023 r.) do NFOŚiGW. W 2020 r. Spółka nie wnioskowała do URE o rekompensatę na podstawie ustawy o systemie rekompensat.

Spółka wnioskowała do Prezesa URE o pomoc publiczną w związku z przenoszeniem przez wytwórcę energii elektrycznej kosztów zakupu uprawnień do emisji, w rozumieniu ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych¹⁰, na ceny energii elektrycznej zużywanej do wytwarzania produktów w sektorach lub podsektorach energochłonnych. Do NFOŚiGW Spółka złożyła wniosek o pomoc publiczną w ramach przyjętego 3 stycznia 2023 r. przez Radę Ministrów programu rządowego pod nazwą „Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.”¹¹ Cztery złożone wnioski zostały rozpatrzone pozytywnie i zakończone wydaniem stosownych decyzji, jeden wniosek (skierowany do Prezesa URE w 2024 r.) oczekiwał na rozpatrzenie¹².

Spółka wskazała kwotę wnioskowanej pomocy tylko we wniosku do NFOŚiGW w wysokości 149 435 739,38 zł, a we wnioskach do Prezesa URE podała dane do wyliczenia wysokości omawianej pomocy¹³.

Jak wyjaśnił Zarząd Spółki¹⁴, na etapie składania wniosku o rekompensatę do Prezesa URE, w latach 2021 – 2023, Spółka wiedziała jakiej kwoty rekompensat może się spodziewać, na podstawie wskaźników zapisanych w ustawie o systemie rekompensat oraz w oparciu o dane dotyczące produkcji, zamieszczone w składanym wniosku. Po zakończeniu procedowania wniosku przez Prezesa URE, Spółka dokonywała ponownego wyliczenia kwoty, której może się spodziewać w wyniku przyznania rekompensat w oparciu o dane o wielkości produkcji wynikające z przeprocesowanego wniosku, a następnie porównywała wyliczenia własne z wartościami z otrzymanej decyzji. Wyliczone kwoty były zbieżne z kwotami przyznanych rekompensat. Zarząd Spółki wyjaśnił także, że na etapie składania wniosku złożonego w trybie ustawy z dnia 29 września 2022 r. o zasadach realizacji programów wsparcia przedsiębiorców w związku z sytuacją na rynku energii w latach 2022 – 2024¹⁵, Spółka obliczyła dokładną wysokość pomocy. Spółka także weryfikowała kwoty pomocy w trybie ustawy o zasadach realizacji programów wsparcia.

(akta kontroli str. 639 – 643)

W okresie objętym kontrolą, w wyniku pozytywnego rozpatrzenia czterech wniosków, Spółka otrzymała pomoc publiczną w łącznej kwocie 339 222 236,60 zł, z tego:

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 589 ze zm., dalej „ustawa o systemie handlu uprawnieniami”.

¹¹ Uchwała Rady Ministrów nr 1/2023 ze zm.

¹² Według stanu na 30 czerwca 2024 r.

¹³ Taki model wnioskowania o pomoc publiczną wynikał z wzoru wniosku URE.

¹⁴ W piśmie z 19 lipca 2024 r.

¹⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2088. Dalej: „ustawa o zasadach realizacji programów wsparcia”.

- w wyniku decyzji Prezesa URE łącznie 189 786 497,22 zł, odpowiednio tytułem rekompensaty: za 2020 r. – 33 415 722,94 zł¹⁶, za 2021 r. – 57 896 327,14 zł¹⁷ i za 2022 r. – 98 474 447,14 zł¹⁸;
- w wyniku zawartej 9 marca 2023 r. umowy z NFOŚiGW Spółka uzyskała pomoc publiczną w wysokości wnioskowanej kwoty – 149 435 739,38 zł.

(akta kontroli str. 3 – 12, 48 – 50, 671 - 681)

Dane dotyczące otrzymanej pomocy publicznej, wykazane przez Spółkę, były zgodne z danymi zarejestrowanymi w bazie SUDOP¹⁹.

(akta kontroli str. 13 – 14)

3. Spółka spełniała kryteria wymienione w art. 5 ustawy o systemie rekompensat, uprawniające do uzyskania pomocy publicznej, co potwierdziła we wniosku skierowanym w 2023 r. do Prezesa URE, w którym w celu udokumentowania:

- 1) posiadanego tytułu prawnego do instalacji, w której wytwarzała żelazostopy, przedłożone zostały stosowne umowy dzierżawy oraz umowa zlecenia usługi przerobu;

(akta kontroli str. 66 – 186)

- 2) posiadanego wdrożonego systemu zarządzania środowiskowego przedłożyła certyfikat ISO 14001, wydany przez niezależną i akredytowaną jednostkę certyfikującą²⁰;

(akta kontroli str. 187 - 199)

- 3) że Spółka nie była przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji (w rozumieniu komunikatu Komisji Europejskiej - Wytoczne dotyczące pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych znajdujących się w trudnej sytuacji²¹) przedłożono stosowne oświadczenie Zarządu;

(akta kontroli str. 27, 58)

- 4) że Spółka nie zalegała z zapłatą podatków stanowiących dochód budżetu państwa oraz nie zalegała z zapłatą należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne – przedłożono odpowiednie zaświadczenia z Urzędu Skarbowego i z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

(akta kontroli str. 61 – 64)

4. Szczegółową kontrolą objęto dwa wnioski o udzielenie pomocy publicznej (50%) tj. wnioski Spółki skierowane w 2023 r. do Prezesa URE – wniosek z dnia 20 marca 2023 r. i do NFOŚiGW – wniosek z 14 lutego 2023 r., na łączną kwotę 247 910 186,52 zł.

4.1. Spółka skierowała do Prezesa URE wniosek o przyznanie rekompensat za rok 2022 pismem z 20 marca 2023 r., tj. w wymaganym terminie, określonym w art. 10 ust. 2 ustawy o systemie rekompensat²². We wniosku, w części A Spółka wykazała jedną instalację – instalację do produkcji żelazostopów, w odniesieniu do której Spółka ubiegała się o przyznanie rekompensat. Do wniosku Spółka dołączyła wszystkie dokumenty wymienione w art. 10 ust. 5 ww. ustawy.

(akta kontroli str. 51 – 280)

¹⁶ Decyzja nr RS-2020/13594/1/2021 z 30 września 2021 r.

¹⁷ Decyzja nr RS-2021/13594/2/2022 z 26 października 2022 r.

¹⁸ Decyzja nr RS-2022/13594/3/2023 z 31 października 2023 r.

¹⁹ System Udostępniania Danych o Pomocy Publicznej.

²⁰ Quality Austria-Trainings, Zertifizierungs und Begutachtungs GmbH.

²¹ Dz. Urz. UE C 249 z 31.07.2014, str. 1 oraz Dz. Urz. UE C 224 z 08.07.2020, str. 2.

²² Tj. do 31 marca 2023 r., czyli roku następującego po roku kalendarzowym, za który są przyznawane rekompensaty.

Do szczegółowego badania wybrano załączone do wniosku przez Spółkę następujące dokumenty:

- 1) Oświadczenie, że Spółka nie uzyskała innej pomocy publicznej, pomocy *de minimis* lub innego rodzaju finansowania pochodzącego z budżetu Unii Europejskiej, przyznanych na pokrycie tych samych kosztów kwalifikowanych, co objęte wnioskiem, zgodnie z wymogiem art. 10 ust. 5 pkt 4 lit. b ustawy o systemie rekompensat. Na podstawie danych zarejestrowanych w bazie SUDOP ustalono prawdziwość tego oświadczenia.
(akta kontroli str. 13 – 14)
- 2) Zaświadczenie z Pierwszego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego w Warszawie (dokument podpisany elektronicznie) o niezaleganiu z zapłatą podatków stanowiących dochód budżetu państwa, uzyskane 16 stycznia 2023 r., tj. nie wcześniej niż na 3 miesiące przed przedłożeniem ww. wniosku.
(akta kontroli str. 61 – 63)
- 3) Oświadczenie o aktualności dokumentów złożonych w latach ubiegłych (Pozwolenia Zintegrowane).
Ustalono, że w dniu złożenia ww. wniosku Spółka posiadała pozwolenie zintegrowane, wydane na czas nieoznaczony, zgodnie z art. 188 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²³.
(akta kontroli str. 200, 281)
- 4) Opinię weryfikatora w zakresie poprawności, wiarygodności oraz dokładności danych zawartych we wniosku o przyznanie rekompensat, o której mowa w art. 10 ust. 7 ustawy o systemie rekompensat. Weryfikator posiadał akredytację Polskiego Centrum Akredytacji nr PL-VG-0009. Zakres sporządzonej opinii weryfikatora obejmował czynności ujęte w § 10 ust. 1 rozporządzenia z dnia 5 kwietnia 2022 r. Ministra Rozwoju i Technologii w sprawie wniosku o przyznanie rekompensat oraz zakresu opinii sporządzanej przez weryfikatora²⁴. W wyniku dokonanej weryfikacji, weryfikator nie wniósł uwag do sporządzonych przez Spółkę danych, nie stwierdził niezgodności i podał, że weryfikacja wykazała, że na dzień jej sporządzenia (19 marca 2023 r.), produkcja wszystkich produktów / zużycie energii w instalacji do produkcji żelazostopów, jak również pozostałe informacje przygotowane na podstawie przyjętej przez Spółkę metodyki zbierania danych niezbędne do sporządzenia weryfikowanego wniosku były poprawne, wiarygodne i dokładne. Oceniając wniosek weryfikator podał, że dane, o których mowa w § 3 ust. 2 i §§4-6 ww. rozporządzenia, zawarte we wniosku o przyznanie rekompensat, oceniono jako zweryfikowane pozytywnie.
(akta kontroli str. 203 – 207)
- 5) Raport o poziomach działalności, o którym mowa w art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie handlu uprawnieniami za rok 2022, za który Spółka wniosowała o rekompensatę, wygenerowany z systemu Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, został złożony w wymaganym terminie²⁵.
(akta kontroli str. 228 – 238, 282 – 284)

²³ Dz. U. z 2024 r. poz. 54, ze zm.

²⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 790. Rozporządzenie to wygasło 31 grudnia 2022 r. , a nowa regulacja w tej sprawie weszła w życie 25 marca 2023 r., tj. pięć dni po złożeniu ww. wniosku.

²⁵ 3 marca 2023 r., wymagany termin: do 31 marca 2023 r.

- 6) Zestawienie faktur i faktur korygujących wystawionych Spółce przez podmiot sprzedający jej energię elektryczną (podmiot powiązany) za energię dostarczoną Spółce w 2022 roku, tj. za rok, za który Spółka wnioskuje o rekompensatę. Zestawienie to zawierało wykaz 34 faktur oraz ich numery, daty wystawienia, okres sprzedaży, numery pięciu punktów poboru energii elektrycznej oraz ilość pobranej energii elektrycznej w danym okresie, łącznie przez wszystkie punkty odbioru.

(akta kontroli str. 239 – 241)

W oparciu o próbę faktur²⁶ wystawionych w jednym miesiącu – kwietniu 2022 r. ustalono, że wykazane w zestawieniu wysokości zużycia energii elektrycznej były zgodne z wielkościami wykazanymi w fakturach za świadczone usługi dystrybucji, wystawionych przez producenta energii elektrycznej;

(akta kontroli str. 239 – 240, 765 – 774)

- 7) Wykaz instalacji objętych wnioskiem – Spółka wskazała jedną instalację - do produkcji żelazostopów oraz decyzję (wraz ze zmianami) - pozwolenie zintegrowane dotyczące tej instalacji.

(akta kontroli str. 243)

- 8) Wykaz wszystkich produktów (dwa) wytwarzanych w instalacji do produkcji żelazostopów, objętej wnioskiem o przyznanie rekompensat oraz produktów (jeden) nieobjętych systemem rekompensat.

(akta kontroli str. 244)

- 9) Uproszczone schematy technologiczne dla czterech piecowni (wydziałów produkcyjnych) instalacji objętej wnioskiem, z naniesionymi granicami poszczególnych procesów, ich wzajemnym powiązaniem. Schematy uwzględniały główne urządzenia i procesy w ciągu technologicznym, opomiarowania energii elektrycznej (usytuowanie liczników/podliczników) oraz wagi/przepływomierze itd. wszystkich surowców (głównych i pomocniczych) i produktów (głównych, ubocznych i odpadów - w tym produktów nieobjętych systemem rekompensat). Do schematów załączono legendę z ich objaśnieniem.

(akta kontroli str. 247 – 256)

Na podstawie art. 10 ust. 6a ustawy o systemie rekompensat, Spółka 20 czerwca 2023 r., tj. w wymaganym terminie²⁷ przekazała do Prezesa URE dodatkowe informacje i dokumenty w celu otrzymania zwiększonej kwoty rekompensat.

(akta kontroli str. 285 – 338)

Złożone dokumenty były także zgodne z wykazem dokumentów i informacji, które do 31 lipca danego roku kalendarzowego należy dołączyć do złożonego w terminie ustawowym wniosku w celu uzyskania zwiększenia, o którym mowa w art. 7a ust. 1 ustawy o systemie rekompensat.

Jednym z załączonych dokumentów było sprawozdanie Zarządu Spółki z wyliczenia wartości dodanej brutto²⁸ za rok 2022. Dołączona była także opinia niezależnego

²⁶ Trzy faktury: nr FE/2022/04/0009 z 19 kwietnia 2022 r., nr FE/2022/04/0012 z 27 kwietnia 2022 r. i FE/2022/05/0002 z 9 maja 2022 r. na łączną kwotę 41 162,3 tys. zł netto/ 43 220,4 tys. zł brutto.

²⁷ Do dnia 31 lipca następującego po roku kalendarzowym, za który są przyznawane rekompensaty.

²⁸ Zgodnie z art. 7b ust. 1 ustawy o systemie rekompensat, wysokość zwiększenia kwoty rekompensat stanowi różnicę pomiędzy jedną trzecią wartości rekompensat obliczonych dla danego podmiotu zgodnie z art. 7 ust. 1-3 tej ustawy, a wartością odpowiadającą 1,5% wartości dodanej brutto tego podmiotu w roku kalendarzowym, za który są przyznawane rekompensaty. Wartość dodaną brutto oblicza się jako przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi pomniejszone o koszty działalności operacyjnej po wyłączeniu kosztów amortyzacji,

biegłego rewidenta²⁹ z wykonania usługi atestacyjnej, w której biegły rewident stwierdził, że wyliczenie wartości dodanej brutto zostało prawidłowo sporządzone.

(akta kontroli str. 290)

Pismem z dnia 22 września 2023 r.³⁰, na podstawie art. 10 ust. 9 ustawy o systemie rekompensat, Prezes URE wezwał Spółkę do uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Wezwanie dotyczyło przedłożenia w formie papierowej i elektronicznej „Sprawozdania o wytworzonych odpadach i o gospodarowaniu odpadami” za rok 2022 oraz sprawozdania dla miejsca korzystania ze środowiska składanego do KOBIZE za rok 2022 r.³¹ Prezes URE wniósł również o dokonanie korekty wyliczenia wartości dodanej brutto wraz z korektą opinii biegłego rewidenta, potwierdzającej poprawność wyliczenia tej wartości, poprzez wskazanie prawidłowej wysokości kosztów działalności operacyjnej.

(akta kontroli str. 339 – 342)

W wymaganym terminie 14 dni, tj. 6 października 2023 r., Spółka przekazała Prezesowi URE żądane dokumenty oraz złożyła wyjaśnienia. Dokonała także korekty wyliczenia wartości dodanej brutto za rok 2022, poprzez wskazanie prawidłowej wielkości kosztów działalności operacyjnej. Dołączono także korektę opinii biegłego rewidenta, który ponownie stwierdził, że wyliczenie wartości dodanej brutto zostało prawidłowo sporządzone. W poprzednio sporządzonym przez Spółkę wyliczeniu wartości dodanej nie skorygowano (nie pomniejszono) kosztów zużycia energii (stanowiących część kosztów działalności operacyjnej) o przychody z tytułu rekompensat pośrednich.

(akta kontroli str. 288, 343 – 635)

Środki z tego tytułu, w przyznanej wysokości 98 474 447,14 zł wpłynęły na konto Spółki 8 listopada 2023 r.

(akta kontroli str. 16)

4.2. W decyzjach Prezesa URE przyznających rekompensaty w 2021 r.³² za 2020 r. i w 2022 r.³³ za 2021 r. oraz w 2023 r.³⁴ za 2022 r., zgodnie z art. 12 ustawy o systemie rekompensat, Spółka została zobowiązana do prowadzenia produkcji w instalacji przez okres dwóch lat następujących po roku kalendarzowym, w którym zostały przyznane rekompensaty, tj. odpowiednio do końca 2023, 2024 i 2025 roku.

Spółka posiadała tytuł prawny do instalacji, którą eksploatowała, w oparciu o stosowne umowy dzierżawy. Posiadała także zawartą na czas nieokreślony umowę zlecenia usługi przerobu, w oparciu o którą przyjmowała do przerobienia na żelazostopy powierzone surowce i materiały.

(akta kontroli str. 102, 129, 179 – 186, 635 – 638, 691 – 699)

Ponadto, w decyzjach z 2022 r. i 2023 r. Prezes URE podał, że Spółka, jako podmiot, któremu zostały przyznane rekompensaty, jest zobowiązana do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w rozumieniu art. 3 pkt 4 i 5 ustawy o systemie handlu uprawnieniami lub poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art. 2 pkt 3

wynagrodzeń oraz ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń na rzecz pracowników, powiększone o pozostałe przychody operacyjne i pomniejszone o pozostałe koszty operacyjne.

²⁹ Nr 10781.

³⁰ Wpływ do Spółki 25 września 2023 r.

³¹ W wykazie załączników do wniosku o rekompensatę za 2022 r., nie był ujęty raport korzystania ze środowiska, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (składany do KOBIZE), za rok za który przyznawane są rekompensaty.

³² Decyzja nr RS-2020/13594/1/2021 z 30 września 2021 r.

³³ Decyzja nr RS-2021/13594/2/2022 z 26 października 2022 r.

³⁴ Decyzja nr RS-2022/13594/3/2023 z 31 października 2023 r.

ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej³⁵. Szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawiono w pkt 6 niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 6, 9, 49)

4.3. Spółka złożyła wniosek o udzielenie pomocy w ramach programu przyjętego uchwałą Rady Ministrów nr 1/2023 z dnia 3 stycznia 2023 r. pod nazwą: „Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.” (nabór nr 1). Wniosek był zgodny ze wzorem umieszczonym na stronie NFOŚiGW, czyli Operatora Programu i został złożony 14 lutego 2023 r., tj. w wymaganym terminie³⁶.

(akta kontroli str. 650 – 658)

Spółka spełniała kryteria uprawniające ją do otrzymania pomocy, zawarte w ww. programie rządowym, określone w części 2 załącznika do ww. uchwały Rady Ministrów, ponieważ:

- a) Spółka wykonywała działalność gospodarczą na dzień złożenia wniosku, przez cały okres kwalifikowany, tj. okres od 1 lutego 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. oraz przez co najmniej jeden miesiąc okresu referencyjnego, tj. od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. i za te okresy posiadała udokumentowane koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego;

(akta kontroli str. 691 – 720)

- b) Spółka poniosła koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego w 2021 r., stanowiące łącznie więcej niż 3% jego wartości produkcji (przychodów);

(akta kontroli str. 700, 707 – 713)

- c) ponad 50% przychodu Spółki w okresie referencyjnym i okresie kwalifikowanym pochodziło z działalności o kodzie 24.10.Z (Produkcja surowki żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych), która była wymieniona w części 17 ww. programu, działalność ta została wskazana w KRS jako przedmiot przeważającej działalności; przedsiębiorcy, co potwierdzono w oparciu o zapisy w księgach rachunkowych Spółki oraz na podstawie sprawozdań GUS P-01;

(akta kontroli str. 38, 691 – 706)

- d) na dzień składania wniosku oraz na dzień zawarcia umowy Spółka nie znajdowała się w likwidacji albo upadłości na podstawie prawa polskiego;

(akta kontroli str. 27)

- e) Spółka nie zalegała z zapłatą podatków stanowiących dochód budżetu państwa oraz nie zalegała z zapłatą należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, do wniosku załączone były wymagane zaświadczenia o niezaleganiu w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne, według stanu na 24 stycznia 2024 r. oraz zaświadczenie o niezaleganiu w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa, według stanu na 3 lutego 2023 r.;

(akta kontroli str. 665 – 668)

- f) Spółka nie była objęta sankcjami w związku z działaniami podważającymi integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub im zagrażającymi i nie była podmiotem wymienionym w aktach prawnych nakładających te sankcje;

- g) Spółka nie została umieszczona na liście osób i podmiotów, wobec których są stosowane środki, o których mowa w art. 1 w ustawie z dnia 13 kwietnia

³⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 1047, dalej: „ustawy o efektywności energetycznej”.

³⁶ Wnioski o pomoc należało składać w okresie: od 9 do 22 lutego 2023 r.

2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego³⁷.

(akta kontroli str. 722 – 723)

4.4. Dane zamieszczone we wniosku do NFOŚiGW o udzielenie pomocy oraz załączonej do niego dokumentacji były zgodne ze stanem faktycznym.

Spółka w sposób prawidłowy i zgodny ze stanem faktycznym wskazała we wniosku:

- procentowy udział przychodu z działalności w jednej podklasie PKD (zgłoszonej KRS jako kod jej głównej działalności) w okresie kwalifikowanym i referencyjnym;
- klasę działalności PKD – 24.10.Z, w związku z którą Spółka ubiegała się o pomoc;
- ilości, średnie ceny oraz koszty zakupu energii elektrycznej i gazu, co ustalono na próbie trzech miesięcy 2022 r.;
- wartość produkcji³⁸;
- wartość wskaźnika EBITDA – Spółka wskazała wartość osiągniętą w okresie 12 miesięcy 2022 r. w porównaniu do analogicznej wartości w okresie 12 miesięcy 2021 r.

(akta kontroli str. 38, 694 – 697, 700, 724 – 743)

Umowa o udzielenie pomocy publicznej w związku ze wzrostem cen energii elektrycznej i gazu ziemnego została zawarta z NFOŚiGW 9 marca 2023 r. Kwota udzielonej pomocy była w wysokości zgodnej ze złożonym wnioskiem i wyniosła 149 435 739,38 zł. Środki te wpłynęły na konto Spółki 17 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 17, 671 – 681)

4.5. Zgodnie z postanowieniami umowy z NFOŚiGW, Spółka 29 marca 2023 r., tj. w wymaganym terminie – do 31 marca 2023 r. przesłała Operatorowi Programu rozliczenie pomocy oraz sprawozdanie Beneficjenta, według wzorów stanowiących załączniki do tej umowy. Spółka załączyła także raport niezależnego biegłego rewidenta z wykonania usługi atestacyjnej w wersji elektronicznej.

(akta kontroli str. 744 – 762)

W umowie z NFOŚiGW Spółka została zobowiązana w terminie pięciu dni od dnia udzielenia pomocy do umieszczenia na swojej stronie internetowej informacji o uzyskaniu tej pomocy oraz do utrzymania tej informacji do 31 grudnia 2023 r.

Informacja ta została umieszczona na stronie internetowej Spółki³⁹ w wymaganym terminie, pięciu dni od daty zawarcia umowy z NFOŚiGW, tj. 14 marca 2023 r. i była utrzymana w dniu rozpoczęcia niniejszej kontroli⁴⁰.

(akta kontroli str. 680, 682 – 690)

5. W procesie aplikowania, wdrażania i rozliczania programów dotyczących pomocy publicznej Spółka zidentyfikowała następujące bariery organizacyjno-techniczne:

- w przypadku NFOŚiGW – wystąpiły problemy z generatorem wniosków o dofinansowanie. Jak podała Prezes Zarządu Spółki⁴¹, generator podlegał kilkukrotnym aktualizacjom, co wiązało się z koniecznością ponownego wprowadzania danych, wersje wcześniejsze nie funkcjonowały w zaktualizowanej

³⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 507.

³⁸ Zgodnie z ww. Programem rządowym, wartość produkcji rozumie się jako (...) przychód ze sprzedaży własnych usług (bez podatku od towarów i usług), pomniejszony o podatek akcyzowy, a powiększony o dotacje otrzymane do produktu.

³⁹ www.hlsili.pl

⁴⁰ Tj. 21 czerwca 2024 r.

⁴¹ W piśmie z 19 sierpnia 2024 r.

wersji. Podała także, że w procesie naboru utrudniony był kontakt z przedstawicielami NFOŚiGW, co ze względu na liczbę pytań i wątpliwości aplikujących było znacznym utrudnieniem;

- w przypadku URE – występowała niezgodność pomiędzy treścią formularza wypełnianego na stronie internetowej, a wygenerowanym z tej strony dokumentem pdf, który służył do wysłania do URE. Prezes Zarządu Spółki zwróciła uwagę na długi czas procedowania wniosków.

Wnioski były rozpatrywane terminowo, zgodnie z dokumentacją naboru przez URE i NFOŚiGW.

(akta kontroli str. 777)

6. W związku z tym, że we wnioskach z 2023 r. o przyznanie pomocy publicznej Spółka podała, że ma status dużego przedsiębiorstwa, zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy o efektywności energetycznej, Spółka zleciła przeprowadzenie audytu energetycznego przedsiębiorstwa. Audyt ten został zakończony 10 marca 2023 r. Stosownie do art. 38 ust. 1 ww. ustawy, w wymaganym terminie 30 dni od jego przeprowadzenia, Spółka 23 marca 2023 r. zawiadomiła Prezesa URE o przeprowadzonym audycie energetycznym przedsiębiorstwa. W zawiadomieniu Spółka wskazała możliwe do uzyskania oszczędności energii, wynikające z przeprowadzonego audytu energetycznego.

Realizując obowiązek określony w art. 12b ust. 3 pkt 1 ustawy o systemie rekompensat, Spółka w wymaganym terminie⁴², tj. 21 grudnia 2023 r., przedłożyła Prezesowi URE „Sprawozdanie potwierdzające wykonanie obowiązku ograniczenia emisji gazów cieplarnianych lub poprawy efektywności energetycznej, o którym mowa w art. 12a ust. 1 ustawy o systemie rekompensat w odniesieniu do rekompensat przyznanych za rok 2022.”

Sprawozdanie to zostało sporządzone zgodnie ze wzorem określonym w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie wzoru sprawozdania potwierdzającego wykonanie obowiązku ograniczenia emisji gazów cieplarnianych lub poprawy efektywności energetycznej⁴³. W sprawozdaniu Spółka poinformowała o planowanej do realizacji wymianie energochłonnego oświetlenia zewnętrznego - Stacja Odnowy Wody. Jako planowany termin rozpoczęcia realizacji tego przedsięwzięcia Spółka wskazała II kwartał 2024 r., jako termin jego zakończenia – IV kwartał 2024 r., a okres zwrotu nakładów – 2,1 lat.

(akta kontroli str. 783 – 791)

Ww. przedsięwzięcie służące poprawie efektywności zostało zakończone 10 maja 2024 r. Jego koszt wyniósł 20 tys. zł netto. Jak wyjaśniła Prezes Zarządu Spółki⁴⁴, efektem wynikającym z realizacji przedsięwzięcia jest ograniczenie zużycia energii elektrycznej szacowane na 6,234 toe⁴⁵/rok.

(akta kontroli str. 776 - 780)

Oświadczenia, o których mowa w art. 12b ust. 3 pkt 2 ustawy o systemie rekompensat zostały przekazane Prezesowi URE z niedochowaniem terminu, co przedstawiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁴² Do 31 grudnia 2023 r.

⁴³ Dz. U., poz. 2765.

⁴⁴ W piśmie z 19 sierpnia 2024 r.

⁴⁵ Tona oleju ekwiwalentnego (toe) – jest to energetyczny równoważnik jednej metrycznej tony ropy naftowej o wartości opałowej równej 10000 kcal/kg. 1 toe = 11,630 MWh = 41,868 GJ.

7. W rachunkach zysków i strat Spółka wykazała w latach 2019 – 2023 następujące przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, odpowiednio: 175,3 mln zł, 194,9 mln zł, 327,2 mln zł, 434,7 mln zł oraz 276,7 mln zł. Koszty działalności operacyjnej w tych latach wyniosły, odpowiednio: 172,5 mln zł, 192,0 mln zł, 325,4 mln zł, 378,0 mln zł oraz 286,0 mln zł. Zysk ze sprzedaży wyniósł zatem, odpowiednio: 2,8 mln zł, 2,9 mln zł, 1,7 mln zł, 56,7 mln zł oraz stratę - 9,5 mln zł.

(akta kontroli str. 797, 815, 861, 970)

Udzielone wsparcie przyczyniło się do niepogorszenia poziomu rentowności Spółki. Świadczą o tym następujące wskaźniki ekonomiczne Spółki (za lata 2019 – 2020 Spółka nie otrzymywała pomocy publicznej):

1) Wskaźniki płynności (zdolność do regulowania zobowiązań):

- Wskaźnik płynności bieżącej CR^{46} w latach 2019-2020 przyjmował wartości poniżej 1, a od 2021 r. osiągał optymalny (przyjmowany w literaturze) poziom z przedziału domkniętego $<1,2 - 2,0>$, wynosząc: 1,55 w 2021 r., 1,64 w 2022 r., 1,60 w 2023 r. oraz 1,29 w I połowie 2024 r., co świadczyło o tym, że od 2021 r. nie występowało zagrożenie zdolności Spółki do regulowania swoich bieżących zobowiązań;
- Wskaźnik płynności szybkiej QR^{47} , określający zdolność do spłaty długów, w 2019 r. i w 2020 r. osiągnął poziom poniżej 1, a w latach 2021 – 2024 (I połowa) wartość wyższą od satysfakcjonującego poziomu (z przedziału od 1 do 1,2), tj. odpowiednio: 1,52, 1,61, 1,56 oraz 1,27;
- Wskaźnik płynności gotówkowej $C_{SH}R^{48}$ (określający ile razy środki pieniężne będące w dyspozycji przedsiębiorstwa pokrywały jego bieżące zobowiązania) osiągał poziom poniżej optymalnej wysokości 0,2: w 2019 r. 0,0001, w 2020 r. – 0,0002, w 2021 r. – 0,0022, w 2022 r. – 0,0003, w 2023 r. – 0,0585, a w I półroczu 2024 r. – 0,0012;

2) Wskaźniki rentowności:

- Wskaźnik rentowności kapitału własnego ROE^{49} w latach 2019 – 2021 przyjął wartość ujemną, w latach 2022 - 2023 wartość tego wskaźnika była dodatnia;
- Wskaźnik rentowności aktywów ROA^{50} w latach 2019 – 2021 uzyskiwał niskie wartości: 0,07 w 2019 r. i w 2020 r. oraz wartość ujemną w 2021 r., w kolejnych latach wartości nieznacznie wyższe: 0,13 w 2022 r. i 0,11 w 2023 r.;
- Wskaźnik rentowności sprzedaży ROS^{51} , podobnie jak wskaźnik ROA , uzyskiwał niskie wartości w latach 2019 – 2021: 0,01 w 2019 r., 0,02 w 2020 r. oraz wartość ujemną w 2021 r., a w kolejnych latach wartości nieznacznie wyższe: 0,05 w 2022 r. i 0,10 w 2023 r.;

W latach 2022 – 2023, po uzyskaniu pomocy publicznej, spełniona była zależność $ROE > ROA > ROS$, co wskazywało na prawidłowość funkcjonowania przedsiębiorstwa;

3) Wskaźniki sprawności działania/zarządzania:

- Wskaźnik cyklu regulowania należności w dniach DSO^{52} corocznie wzrastał – od 61,14 w 2019 r. do 265,55 w 2023 r., jak wyjaśniła Prezes Zarządu

⁴⁶ Aktywa bieżące/Zobowiązania bieżące.

⁴⁷ $(Aktywa\ bieżące - Zapasy - Rozliczenia\ międzyokresowe) / Pasywa\ bieżące$.

⁴⁸ $Środki\ pieniężne / Pasywa\ bieżące$.

⁴⁹ $Wynik\ finansowy \times 100\% / Kapitał\ własny$.

⁵⁰ $Wynik\ finansowy \times 100\% / Aktywa\ ogółem$.

⁵¹ $Wynik\ finansowy \times 100\% / Przychody\ ze\ sprzedaży$.

⁵² $(Przeciętny\ stan\ należności / Przychody\ ze\ sprzedaży) \times liczba\ dni\ badanego\ okresu$. Wartość optymalna w przedziale 37-52.

Spółki⁵³, przy wyliczeniu tego wskaźnika wzięto pod uwagę całość należności krótkoterminowych oraz przychody ze sprzedaży, natomiast gdyby uwzględnić tylko należności handlowe i przychody ze sprzedaży, wówczas wskaźnik ten normalizuje się na poziomie 60 – 90 dni.

(akta kontroli str. 795 – 798, 803)

- Wskaźnik cyklu obrotu zapasami w dniach DSI⁵⁴ był niski, nieprzekraczający wartości 2, jak wyjaśniła Prezes Zarządu Spółki⁵⁵, niski poziom tego wskaźnika wynikał z tego, że Spółka nie prowadziła gospodarki magazynowej dla wyrobów gotowych, a pozycja wykazana w bilansie dotyczyła zendry (surowca używanego w procesie produkcji żelazostopów) oraz materiałów remontowych i pomocniczych.
- Wskaźnik obrotu majątkiem trwałym⁵⁶ uzyskiwał w poszczególnych latach wysokie wartości – ponad 1 000, a najwyższą w 2022 r. - 4 159, jak wyjaśniła Prezes Zarządu Spółki⁵⁷, wysoki poziom tego wskaźnika wynikał z tego, że Spółka prowadziła działalność na majątku dzierżawionym, a majątek Spółki został zamortyzowany.

(akta kontroli str. 795 – 798, 804)

4) Wskaźnik wydajności pracy⁵⁸ uzyskiwał następujące wartości: 12 518 952,92, 13 919 084,74, 25 168 561,91, 33 442 563,23, i 21 281 007,93.

5) Wskaźniki wypłacalności (zdolność do obsługi zadłużenia):

- Wskaźnik ogólnego zadłużenia DR⁵⁹ w latach 2019 – 2020 osiągał wartość ponad 1, natomiast w latach 2021 – 2024 (I połowa) osiągał wartość optymalną z przedziału 0,57 - 0,67;
- Wskaźnik zadłużenia długoterminowego⁶⁰ – wykazywał wartość zerową – Spółka nie wykazywała zobowiązań długoterminowych.

6) Reguły bilansowe:

- Złota⁶¹ i srebrna⁶² reguła bilansowa – wskaźniki tych reguł wykazywały w latach 2019 – 2020 wartości ujemne⁶³, a od 2021 r. wyniosły pożądane wartości większe od 1.

(akta kontroli str. 795 – 798)

Prezes Zarządu Spółki wyjaśniła⁶⁴, że udzielone w latach 2021 – 2023 wsparcie miało zdecydowanie pozytywny wpływ na poziom rentowności Spółki i umożliwiała kalkulację ceny żelazostopów dającymi się określić kosztami ich wytworzenia oraz gwarantowało poziom cenowy żelazostopów umożliwiający ich zbycie na rynkach międzynarodowych.

(akta kontroli str. 777)

⁵³ W piśmie z 18 września 2024 r.

⁵⁴ $(\text{Przeciętny stan zapasów} / \text{Przychody ze sprzedaży}) \times \text{liczba dni badanego okresu}$. Wartość optymalna w przedziale 37-52.

⁵⁵ W piśmie z 18 września 2024 r.

⁵⁶ $\text{Przychody ze sprzedaży} / \text{Średni stan środków trwałych}$. Wartość optymalna ok. 1,6.

⁵⁷ W piśmie z 18 września 2024 r.

⁵⁸ $\text{Przychody ze sprzedaży} / \text{średnia liczba zatrudnionych}$.

⁵⁹ $\text{Zobowiązania ogółem} / \text{Aktywa ogółem}$.

⁶⁰ $\text{Zobowiązania długoterminowe} / \text{Kapitał własny}$.

⁶¹ $\text{Zobowiązania ogółem} / \text{Aktywa ogółem}$.

⁶² $\text{Zobowiązania długoterminowe} / \text{Kapitał własny}$.

⁶³ Ponieważ wartości kapitału własnego były ujemne.

⁶⁴ W piśmie z 19 sierpnia 2024 r.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zarząd Spółki złożył Prezesowi URE dwa oświadczenia, o których mowa w art. 12b ust. 3 pkt 2 ustawy o systemie rekompensat, pismem z dnia 15 stycznia 2024 r., czyli z niedochowaniem terminu określonego w art. 12b ust. 3 ww. ustawy – tj. do dnia 31 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 792 – 794)

Jak wyjaśniła Prezes Zarządu Spółki⁶⁵, niedochowanie ww. terminu wynikało z pomyłki.

(akta kontroli str. 776)

IV. Uwagi i wnioski

W związku z jednostkowym charakterem stwierdzonej nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, data 25 października 2024 r.

Kontroler

Anna Hulboj

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

⁶⁵ W piśmie z 19 sierpnia 2024 r.